

40 години Обединено детско заведение 7 „Детелина“, София
40 Years Kindergarten 7 „Detelina“, Sofia

АДАПТАЦИЯТА НА 3–4-ГОДИШНИТЕ ДЕЦА ПРИ ПОСТЪПВАНЕТО ИМ В ДЕТСКАТА ГРАДИНА

Росица Георгиева

Обединено детско заведение 7 „Детелина“, София

Резюме. В статията са представени съвременни механизми за адаптивност на децата в най-ранна детска възраст. Засегнат е проблемът за приспособяването на детето при постъпването му в детската градина. Адаптацията трябва да протече по най-безболезнен начин и да спомогне за развиване на уменията за общуване и за разширяване на социалния опит на детето. Във връзка с разглеждания въпрос е изведен и успешен модел за адаптивно поведение на детето и способността да се ориентира в новата социална среда, от която зависят спокойствието и реализацията му в детската градина.

Keywords: adaptation, adaptability, balance, synchronization, placidity, knowledge and experience, social environment, relations, individuality and other

След навършване на тригодишна възраст възниква въпросът дали да запишете детето си на детска градина, или да продължавате да го гледате у дома. Съмненията на много майки са свързани с притесненията как детето ще се приспособи към тази голяма промяна. После идват страховете от постоянни настинки, боледуване, неприлични думички и други. До този момент детето е било само с вас, сега обаче то се интересува все повече от заобикалящия го свят и от своите връстници. Семейството е естествена среда, в която детето се ражда, живее и с която е дълбоко и емоционално свързано. Тук то изпитва сигурност, спокойствие и емоционална подкрепа. При постъпването в детската градина връзките между него и близките му се прекъсват, изменят се рязко условията на живот и дейност, нарушава се изграденият дотогава динамичен стереотип, възникват неприятни чувства и емоции. Детето се чувства потиснато, пренебрегнато и изоставено. Това са мъчителни кризи, през които минава биологичното му съзряване. От друга страна, не по-малко отрицателни са изживяванията за учителя, който среща съпротивата на неприспособимото дете.

Имайки предвид трайните и незаличими следи, които може да остави трудната адаптация върху поведението на детето, се заехме с разработването на този проблем при децата от първа група, тъй като при тях съществуват най-

много причини да се породят тези отрицателни емоции. Това са първите стресови ситуации, в които попада детето, и те са преодолими, ако малкото дете бъде подпомогнато от родителите си и от персонала в детската градина, за да се адаптира по-бързо и сравнително безболезнено към новите условия, новата социална среда. Усилията на всеки от нас, на цялото обкръжение около децата трябва да са насочени към предотвратяване на този срив в механизмите за адаптация и създаване на равновесие, от което зависи спокойствието и хармоничното развитие на детската личност.

Процесът на приспособяването е строго индивидуален и специфичен за всяко дете. За пълна адаптация може да се говори тогава, когато липсва всякакво напрежение и детето се чувства спокойно неограничено време в нова обстановка. Според В. Манова-Томова за адаптирано се смята дете, което може да отговори на изискванията на средата, да реагира адекватно на всичките ѝ въздействия и да научи нови и допълнителни неща във връзка с новите ѝ изисквания.

В съвременното общество се увеличават „неприспособените деца“, които по различни причини изпитват трудности при включването си в средата, в която живеят. „Социално неадаптиран“ е индивид, чието поведение е в разрез с приетия и задължителен модел-образец на обществото, в което живее. В основата му стоят противоречията между лични интереси, желания, потребности на обществото, норми на поведение.

Трудната адаптация на детето при постъпването в детската градина води до неврози в поведението му. В системата от оздравителни и профилактични мерки особено е мястото на учителя, който ще съдейства косвено в преодоляването на тези проблеми в ранната крехка възраст на своите възпитаници. За изпълнението на тази цел ние, педагозите, си поставихме задачата да приложим на практика повече и по-добри методи, средства, похвати и форми на работа за по-безболезнена и бърза адаптация на децата, като спазвахме строго индивидуалния подход във всеки отделен случай. За постигане на положителни резултати в работата ни избрахме следните задачи:

- чрез пряко и директно наблюдение да установим трудноадаптивните деца;
- кои са причините за трудната им адаптация;
- определяне на конкретни насоки, методи и средства на работа за преодоляване на проблема.

Наблюдавахме децата в различни моменти в ежедневието: сутрешния прием, в свободните игри и храненето, в съня, в цялостния режим и престой в детската градина.

Предоставихме на децата възможност сами да се ориентират в предметната среда и обстановката, да извършват сами предметна дейност. Резултатът е ясен, децата проявяват интерес към предметната среда, но им липсва опит и познания.

Основният източник за възникване на нови чувства и емоции у детето е общуването му с околните. В свободните игри проследихме процеса на общуване между тях и установихме причините за затрудненията. В семейството детето е лидер, център на внимание, а сега този ритъм е нарушен. Децата влизат в конфликт за играчка или пък за друго нещо.

В процеса на наблюдението открихме като причина за трудната адаптация на децата недостатъчно добре развитите игрови умения и навици, недостатъчно развитите взаимоотношения между тях, неразвита говор. Неблагополучието в групата често се проявява в сълзи, оплаквания, агресия. Детето стои само, затваря се в себе си и дори страни от колектива. Несамостоятелността ги прави плахи, безпомощни, лишени от увереност и забавя процеса на адаптация.

По отношение на следобедния сън наблюдавахме у някои деца негативни реакции. Неправилните методи на възпитание на родителите пораждаха страх и агресия, когато става въпрос за заспиване с любимата играчка, „приспиване“ до тях и това забавяше процеса на адаптация.

Насоки в работата за тяхното отстраняване бе да доближим обстановката в детската градина до семейната, като създадохме и оформихме различни кътове и ателиета, в които децата свободно да играят, да търсят съпричастност и чувство на защитеност. Например готварското ателие „Вкусно и сладко“, „Билки лековити“, „Кукли, малки фукли“, „Животните и техните деца“, „Разноцветни кубчета“, „Нашите автомобили“ и други.

По отношение на храненето не всички деца умеят да се хранят сами, не харесваха поднесената храна, нямаха културни навици и дори плачеха, когато ставаше време за обяд. С много педагогически такт и физическа близост постепенно приучихме децата да се хранят сами с необходимите навици и да изпитат удоволствие от усвоената храна. Практиката показва, че общуването с учителя и обслужващия персонал се различава по характер от общуването с членовете на семейството. В детската градина ние научихме децата да общуват с възрастните, развихме нравственоетични норми на поведение с тях. В процеса на съвместна дейност подходът ни към малките беше изграден изцяло на основата на подчертано внимание, на доброжелателно и стимулиращо отношение, взаимно разбиране и уважение, на равнопоставеност. Поощрявахме за всяка изпълнена задача, без да прекаляваме, повишихме социалния статус на детето в колектива.

Участието на децата в трудовата дейност подобри уменията им за самообслужване, подреждане и опазване на околната среда.

Различните изобразителни дейности повишиха самочувствието на децата, увереността им и желанието за промяна в отношенията им към детската градина. Богатата и съдържателна предметна среда в цялостното обучение помогна на децата да преодолеят трудностите и да се адаптират по-лесно с изграждане на умения за самообслужване, усвояване на езикови умения, чрез

разучаване на песни, стихотворения и приказки, даване на знания за заобикалящата ги природа, обществена среда, овладяване на нравствен и социален опит, овладяване на игрова култура, физическо развитие и допълнителни дейности. Музиката, художествената литература, празниците и развлеченията намериха място в работата за овладяване на общуването между децата.

От голямо значение е съвместната ни работа с родителите. Честите консултации, напътствия, проведените тренинги по интересующите родителите педагогически въпроси подобриха изцяло работата и изградиха положителни отношения между нас. В края на годината наблюдавахме стабилни и трайни взаимоотношения.

Критерии за пълна адаптация на наблюдаваните деца бяха самочувствие, добър апетит, дълбок сън, бодро и емоционално състояние, адекватно поведение, много усмивки и признания за обич от страна на децата. Това е знак за успешно приключване на приспособителния процес.

Теоретичният проблем, посочен по-горе, е продължен, обсъден и дискутиран в социално-педагогическия тренинг с родители на същата тема. Тренингът е един от начините родителите да се научат да споделят проблемите при адаптацията на децата. Основното му предназначение е да бъде ефективна форма, подпомагаща добрата комуникация между нас, възрастните – родители и учители, и целяща да предложи практически решения за това, как да си помогнем взаимно в името на децата от предучилищна възраст.

Социално-педагогически тренинг с родители „Адаптацията на децата в първа група на детската градина“

Предварителна подготовка: организация на мястото и обстановката; определяне на броя на участниците – 12 души; изработване на покани и стимулиране активността на родителите за участие в тренинга; проведена анкета с родителите.

Организация на средата: обявяване на поканата; подготовка на инструментариум – табло, картини, еднакви химикалки, листове А4, табелки, анкети; подкрепяща информация; проведена анкета с децата от група „Слънце“.

Цели:

1. Насърчаване на общуването между родителите в групата.
2. Обсъждане на адаптацията на децата в първа група.
3. Споделяне на еднакви принципи при възпитанието на децата у дома и в детската градина.

Задачи:

1. Да спечелим съюзници при социализацията на децата в първа група.
2. Да се подобри възможността за уеднаквяване на възпитателното въздействие върху децата в семейството и в детската градина.
3. Да се повиши авторитетът и уважението, с което се ползва педагогическият екип в групата.

Ход на тренинга:

Поздрав към участниците и огласяване на темата „Адаптацията на децата в първа група“:

След навършване на тригодишна възраст детето постъпва в детската градина в едно качествено ново, още неизвестно пространство с ново обкръжение и правила. С отделянето на детето от близките хора, обстановката, играчките и естествено възникват и притесненията на майката: „Ще свикне ли?“, „Как ще се приспособи?“, „Как се чувства?“, „С кого и как играе?“, „Храни ли се?“.

За да отговорим на всички тези въпроси за безпроблемното адаптиране на децата в условията на детската градина в една нова социална среда, ще се опитаме да дискутираме проблемите сами, но не да дадем готов отговор, а да достигнем, доколкото можем, до приемливи за всички нас идеи, решения и изводи.

Извеждане на правила:

Учител-треньор: всяко ваше мнение е ценно за нас, няма правилни и неправилни отговори, няма да има и критики.

Първо равнище на социално-педагогическия тренинг – отговаря на комуникативния аспект на основния психологически подход, рефлексивния.

Метод: разговор.

Индивидуално представяне на участниците: написване на лични табелки с малко име, професия, семейно положение, деца. Първи се представят треньорите.

Отправяне на послания (очаквания) по темата:

Метод: диагностично интервю.

Проучване и записване на очакванията и страховете от участниците по темата:

Вторият треньор изписва в две колони на флипчарт очакванията и страховете на участниците. Дискусия по темата с провокиращи въпроси:

1. Какви усещания и асоциации предизвикват картините пред вас?
2. Адаптирани ли са тези деца?
3. Що е адаптация? (мозъчна атака – асоциативен облак на думата адаптация).
4. Кои са причините за трудната адаптация? (самообслужване, спазване на дневен режим, общуване с други деца и възрастни, хранене и други)
5. Каква роля имат интересите, способностите и уменията?

Физическа минутка: ролева игра „Ние сме деца и гимнастика започваме сега“

Учител-треньор: Да се почувстваме за малко деца, ще се отпуснем и сбlijим за няколко минути, като изиграем две-три релаксиращи упражнения.

Второ равнище на социално-педагогическия тренинг – отговаря на интелектуалния аспект за осъзнаване на информацията.

Разделяне на участниците на две работни групи, избиране на говорител и обсъждане на анкетите с децата.

Учител-треньор: Да сравним анкетите, които попълнихте. Имат ли те сходство с отговорите на децата. Нека говорителите на групите да огласят мнението на участниците, да обменим информация и изразим едно мнение, приемливо за всички.

Първа група	Втора група
Поводи от анкетата за добра адаптация, обявяване на мнения, изводи.	Търсене на смущаващи изказвания, свързани с анкетата.

Трето равнище на социално-педагогическия тренинг – отговаря на кооперативния ефект на рефлексията.

Метод: групов проект.

Решаване на проблемна педагогическа ситуация. Практически занимания. Разделяне на участниците по роли и решаване на казуси:

Учител-треньор: А сега предлагам да решим един практически казус, например: „Детето не иска да ходи на детска градина, като обяснението му е, че няма приятели, не му се яде определена храна или че иска да бъде вкъщи с мама и любимите си играчки“.

Към двата отбора: „Ще трябва да решите казуса от различни позиции“.

Първа група	Втора група
Решаване на проблема от позицията на учител, огласяване на изводи.	Вземане на решения от позицията на родител, изводи.

Четвърто равнище на социално-педагогическия тренинг – отговаря на личностния аспект на рефлексията

Психотехническа игра „Спомени от детството“

Учител-треньор: Припомнете си и споделете: как Вие или по-големите Ви деца са се адаптирали към детската градина, училището? Какви са последствията в живота?

Какво се е случило	Следствие от тази случка
1. Положителен спомен	Изводи:
2. Отрицателен спомен	

Обобщение:

Учител-треньор: Да се върнем назад и да видим как да помогнем на детето за по-лесната адаптация, да припомним и съветите на психолозите.

Извеждане на правила:

1. Не се притеснявайте, детската градина е осъзната необходимост.
2. Обърнете внимание на режима на детето си.
3. Избягнете проблемите с храненето.
4. Добре е да го закалявате.
5. Научете го да общува свободно с децата.
6. Разделяйте се бързо, без излишна тревожност.
7. Научете го да се самообслужва, доколкото е възможно, само.

Преценка на участниците за очакванията от тренинга:

Учител-треньор: Отбележете писмено на листата – с какво Ви бяхме полезни по темата, предложете други теми за обсъждане на социално-педагогически тренинги.

ЛИТЕРАТУРА

- Валон, А., Зазо, Р. (1988). *Детството*. София: Наука и изкуство.
- Георгиева. (2004). Социално-личностни аспекти на подготовката на децата за училище. *Предучилищно възпитание*, 9.
- Петрова, М. (2009). Социалната адаптация на тригодишните. *Предучилищно възпитание*, 8.

ADAPTATION OF 3-4 YEARS OLD CHILDREN IN KINDERGARTEN

Abstract. The article presents contemporary adaptation mechanisms for children in early childhood, concerned the problem of adaptation of the child going into kindergarten. I present a model of adaptive behaviour of the child and the ability to navigate the new social environment. The socio-pedagogical training improves communication, self-esteem and cooperation between parents and teachers.

Rositsa Georgieva

Teacher

✉ Kindergarten „Detelina“
44, Deyan Belishki str.
1404 Sofia, Bulgaria
e-mail: rosiza_57@abv.bg